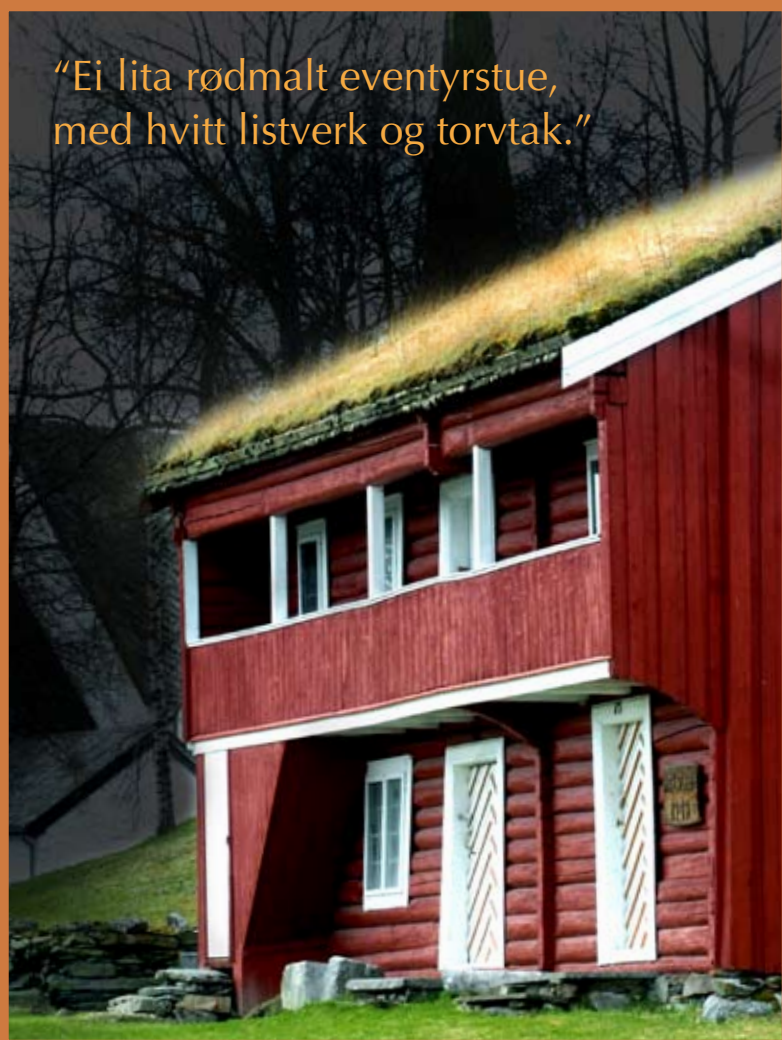

Ammestua *på Alstadhaug*

“Ei lita rødmalt eventyrstue,
med hvitt listverk og torvtak.”

Skogn Museumslag, april 2008

KULTSTEDET ALSTADHAUG

Alstadhaug har vært et sentralt sted i Skogn så lenge folk har bodd her, som høvdingsete og møtested. Bosetting knyttet til stedet går kanskje mer enn 3000 år tilbake. Navnet finnes i middelalderskrifter og lyder da Olvishaug eller Alvishaug etter høvdingen Ølvir.

De vitnemål som i dag er synlige og forteller om den rolle stedet har spilt, er i første rekke:

1. Olvishaugen var tinghaug fra tidlig vikingtid, sannsynligvis fra eldre jernalder. Den har navn etter en Ølvir, som vi forestiller oss var høvding for området omkring, det som senere er kjent som Skeynafylket. Det er rimelig å tro at han er gravlagt her.
Diameter: 55 meter og høyde 6 meter.
2. Flere mindre gravhauger nord og øst for kirka.
3. Alstadhaug kirke bygges som fylkeskirke i andre halvdel av 1100 - tallet. Dendrologiske prøver sier år 1170. Den avløste trolig kongsgårdens kirke og kanskje en trekirke. Alstadhaug kirke ombygges år 1250 til pilegrimskirke: med oktagon. I steinalteret er det relikviestempe med et fingerledd som skal være fra disippelen og apostelen Peter. Kirken har kalkmalerier, fresker, av betydelig kvalitet.
4. Alstadhaug ble prestegård i 1684 og hadde denne funksjonen fram til 2004. Opprinnelig bosetning var ned mot fjorden vest for kirka – trolig fra tidlig bronsealder (1800-500 f.Kr.) I jernalderen (500 f. Kr. – 400) har gården tatt sete der den er nå.

5. Ammestua ble oppført midt på 1700-tallet som en av bygningene på prestegården.

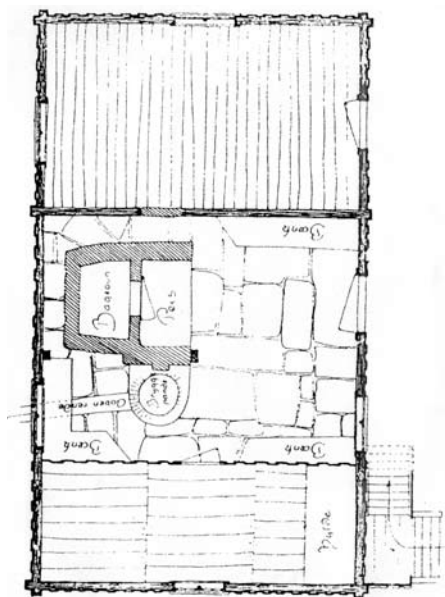

Mer om kultstedet Alstadhaug på side 6

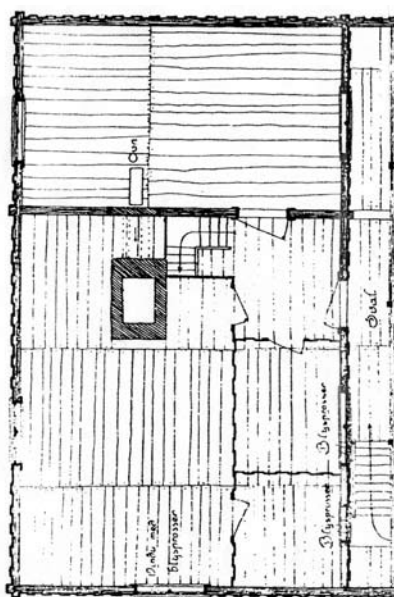
AMMESTUA SIN OPPRINNELIGE PLESS I PRESTEGÅRDTUNET

Planløsning før flytting

1. etg.

2. etg.

AMMESTUA

Bygningen som i dag kalles Ammestua har i minst et kvart tusenår vært en del av anlegget på Alstadhaug. Årringprøver viser at tømmeret til huset ble hogd vinteren 1747/48, og i en av novene er årstallet 1749 hogd inn. Enkelte kilder mener at i hvert fall deler kan være enda eldre. ***"På et av de blyindfattede ruter på sengeloftet findes indritet: Amund Barkow. Denne mand var sokneprest i Kvernes i Romsdal på Thomas von Westens tid -1710 -, og har formodentlig i sine yngre år opholdt sig som huslærer på Alstadhaug"*** sitat fra handsskrevet notat etter Prof. Olaf Nordhagen (1883-1925). Huset representerer uansett en svært gammel byggestil, den eldste type toetasjes hus i Norden.

Huset ble fredet i 1923.

Opprinnelig var denne bygningen en del av selve prestegårdstunet, plassert vest for nåværende hovedbygning og med kortsida mot kirka. Da Alstadhaug ble prestegård i 1684, etter et makeskifte med Eide, var en del av ***"Allernaadigste Bewilning"*** datert 27.12.1684 mellom Prest og Magister Rafael Lund og ***"Woris Allernaadigste Kongis på Kiøbenhaffns Slott"*** at bøndene skulle komplettere tunet med 3 hus.

Et av disse var Ammestua og i en befaring i 1809 blir huset betegnet som "bryggerhuset". De to rommene i første etasje blir betegnet som "tjenerkamret" og "melkestuen", mens de to lofta blir kalt "overværelset over tjenerkamret" og "skomakerloftet". Huset var altså et "brukshus" knyttet til drift og virksomhet på prestegården. Begrepet "**ammestue**" har trolig glidd inn i omtalen av huset etter hvert som det fikk også denne funksjonen.

I en artikkel i Skogn Menighetsblad i 1985 formidler Martha Norberg hva Margit Nyenget, som arbeidet i prestegården rundt 1900, fortalte om huset: Prestegården brukte det til stórhus, et slags "grovkjøkken" i forbindelse med bl.a. slakting og klesvask. Men foran ei "prekehelg" ble det vasket og stelt i stand, einer strødd på golvet og spytebakkene kom på plass. Vinters tid ble det fyrt opp lørdag morgen og holdt varmt til kirketid søndag. "**Etter lang hesteskys var det nok godt å komme inn i stua og få skifta og stelt på dåpsbarn foran varmen fra gruva**", skriver Martha Norberg. Men ifølge Margit Nyenget ga stua plass for et visst sosialt samvær også etter kirketid. Martha Norberg siterer henne ordrett: "**I mot kveilla, når det bynt å stil'n tu ni Amstu'n**". Det hendte også at tjenerne samlet seg i stua til "**spas og moro**" når sjølfolket var borte.

Rundt 1900 skulle det bygges ny hovedbygning på prestegården, og Ammestua måtte rives. Dermed startet en lang og møysommelig prosess med diskusjoner om flytting eller ikke, innsamling av penger, søknader om støtte osv.

Men 17. mai 1927 kunne Ammestua åpnes på sin nye tomt ved Olvishaugen, etter at Kirkedepartementet vederlagsfritt hadde stilt tomt til rådighet. Huset ble overlatt ungdomslaget i gave, og laget la, gjennom mange år, ned et stort arbeid.

Kilder:

- *Skogn Histore bind I, Arne Vestrum.*
- *Tidligere fylkeskonservator Kolbein Dahle.*
- *Stør- og Verdals justitsprotokoller v/Ivar Berre.*
- *"Frå Skogn ungdomslags eldste møtebok" v/Johan Holan.*
- *Notat "Ammestua på Alstadhaug". Ivar Berre.*
- *Nordre Trondhjems Amtstidende/Levanger Avis. Div. artikler fra 1910 og senere.*
- *Snorre.*
- *Kirkeordinansen av 1607.*

MEN DET SKJEDDE MER PÅ ALSTADHAUG I GAMLE DAGER:

Bilde fra prestegårdstunet før 1905, det er prost Svend Aschenberg (prost på Alstadhaug fra 1888-1905) som har samlet noen rundt seg foran Ammestua.

- Alstadhaug var et høvdingsete, blant annet for høvdingen Blotolv på 900-tallet. Blotolv var en av åtte høvdinge som var med på et vinterblot på Mære rundt 950, hvor de tvang kong Håkon den gode til å være med på den hedenske kultusen.
- Langskipbukta nedenfor kirka. Der lå langskipet for Ølvishaug skipreide.
- Alstadhaug var kongsgård, altså en gård hvor kongen tok inn på sine reiser rundt i landet.
- Da Trøndelag ble organisert i fylker, og vi fikk Frostatingslova, ble tingstedet for Skeynafylket lagt til Alstadhaug. Første gang Skeynafylket er nevnt i skrift er i Magnus Lagabøters testamente 01.02.1277.
- Kongeveien/Allmannaveien gikk over Alstadhaug.

SKOGN MUSEUMSLAG

Skogn Museums lag ble stiftet i 1972 som en del av Skogn Ungdomslag. Til da lå Ammestua direkte under Ungdomslaget, og var da i dårlig forfatning. I perioden 1978-83 ble den restaurert fra grunnmur til tak. I dag rommer huset et stort antall gjenstander fra mange områder av daglig liv i Skogn i gamle dager. Ammestua inngår som en naturlig del av det vakre kulturlandskapet på Alstadhaug. Først i medlemsmøte i Skogn Ungdomslag 28.09.2003, ble Ammestua og samlingen formelt vedtatt overført fra ungdomslaget til Skogn Museums lag som i dag er et frittstående lag med et 50-talls medlemmer.

Kjelberg Slungaard

initiativtaker og pådriver.

Sitat fra Skogn Ungdomslags protokoll
fra møte 07.02 1907:

“Overgaves ordet til Kirkesanger Slungaard : Slungaard anmodet ungdomslaget om at sette seg i spissen for opprettelse af et museum inden bygden. Han opplyste videre at en stuebygning i gammel norsk stil stod til salgs, for meget rimelige vilkaar på prestegaarden, han haapet at forhindre at den ble solgt vækk fra bygden”.

Dette førte til positivt vedtak og et omfattende arbeid for å berge Ammestua. Det var samme mann som stod i spissen for å få huset satt opp der det nå står, og arbeidet ble kronet med hell ved den offisielle nyåpning 17. mai 1927.

Han skal ha stor ære for at Ammestua er bevart.

Kjelberg Slungaard var født i Stjørdal 02.12.1867 og døde i Skogn 14.10.1944. Han kom til Skogn som lærer ved Alstadhaug faste Skole på Skjerpingen i 1900 og flyttet til den nybygde Nesheim Skole da den kom i gang i 1918 og var der til 1938. Skolene var også bolig for familien. Han hadde kona Sigrid og 7 barn å forsørge og skaffet seg en attåt-næring på et jordstykke "Lidarheim", vest for kirka, som han fikk kjøpe fra prestegaarden i 1907. Som pensjonist flyttet de i 1939 til "Solbakken" i Skogn sentrum. Ekteparet er gravlagt tett ved Alstadhaug Kirke.

ALSTADHAUG I LEVANGER KOMMUNE - I DAG

